

Antoni Zieliński

MIĘDZYNARODOWE BADANIA PORÓWNAWCZE RUCHU AA^{x/}

Helsinki, sierpień 1988

Zapoczątkowany przed pięćdziesięciu laty w Stanach Zjednoczonych ruch Anonimowych Alkoholików ogarnął już blisko 115 krajów świata, skupiając w 1987, jak podają źródła AA /AA, 1987/ około 1,5 mln członków. Ten niezwykły, dokonujący się jak dotąd w postępie geometrycznym, wzrost ruchu w krajach o często odmiennych kulturach i systemach politycznych, skłania do pytań o jego tożsamość i jedność programową. Ta "jedność w różnorodności", widoczna w światowym ruchu AA, stała się także przedmiotem międzynarodowych badań porównawczych /ICSAA/, zainicjowanych w 1987 r. przez Klausa Mäkelä z Finlandii na nieformalnym spotkaniu we francuskiej miejscowości Aix-en-Provence. Opracowany tam wstępny projekt badawczy, rozwinięty na kolejnym nieformalnym spotkaniu w Berkeley w czerwcu 1988, stał się głównym przedmiotem dyskusji pierwszego, już formalnego spotkania grupy roboczej ICSAA w Vuorancie koło Helsinek /w sierpniu tego roku/, zorganizowanego przez Fińską Fundację Badań nad Alkoholizmem. Uczestniczyło w nim 16 badaczy z dziewięciu Krajów Europy i z USA.

Pierwsze dwa dni spotkania wypełniły dyskusje nad tekstami dwojakiego rodzaju:

- 1/ przedstawiającymi historię i stan obecny AA w poszczególnych krajach,
- 2/ poruszającymi wątki teoretyczne związane z AA.

---

x/ Sprawozdanie z pierwszego spotkania roboczego International Collaborative Study of Alcoholic Anonymous, Helsinki
8-12.08.1988

Sprawozdania krajowe ujawniły kilka wspólnych cech rozwoju AA. Otóż we wszystkich /tzn. w siedmiu/ krajach masowy rozwój grup AA następował po utworzeniu krajowych służb AA, które poza obsługą własnych grup zadbały o popularyzację ruchu w środkach masowego przekazu. Prawie we wszystkich krajach szczególnie dynamiczny rozwój ruchu miał miejsce w ostatniej dekadzie, tj. w latach osiemdziesiątych. Dla przykładu w Polsce liczba grup w tym czasie wzrosła prawie 10-krotnie do stanu 227 grup w 1988, w Szwecji 7-krotnie do stanu 154, w Islandii 4-krotnie do stanu 203, w Meksyku dwukrotnie, ale już do imponującej liczby 8 500 grup. We Włoszech, gdzie notuje się obecnie 250-300 grup, wszystko zaczęło się właściwie w ostatniej dekadzie. Tylko w Finlandii ruch AA rozwija się systematycznie od lat sześćdziesiątych; co dziesięć lat występowało tam podwajanie grup aż do 443 w 1985 r. We Francji nie zarejestrowano aż tak dynamicznego rozwoju AA, zapewne z uwagi na stare już tradycje trzeźwościowe, ale i tam w latach ostatnich rejestrowano około 300 mityngów AA tygodniowo.

Interesującą charakterystykę demograficzną AA z ośmiu krajów /Anglii, Belgii, Brazylii, Finlandii, Francji, Nowej Zelandii oraz USA i Kanady/ zawierał tekst, niestety nieobecnego w Vuorancie, Davida Robinsona z Anglii. Dane przez niego zebrane wskazują na wysokie podobieństwo struktury wieku członków AA w poszczególnych krajach. Udział młodych, tj. do lat 30, nie przekraczał nigdzie 20%, osób w wieku 31-50 było mniej więcej 50-60%, wieku 51-60 w granicach 20%, a starszych - około 10%. Wiele obserwacji wskazywałoby jednak na zachodzenie procesu odmłodzenia szeregów AA /w Polsce, Finlandii, Islandii czy Szwecji/. Z porównań poczynionych przez Davida Robinsona wynika, że najniższy udział kobiet w AA zarejestrowano w Brazylii

- 6%, nieco wyższy w Finlandii - 12%, /zapewne podobnie jest w Polsce/ i kolejno w Belgii - 17%, w Nowej Zelandii, USA, Kanadzie oraz Francji - 22% i w Anglii w granicach 31-35%.

Ruch AA może się jawić, zależnie od punktu widzenia, bądź jako sposób leczenia, bądź - ruch samopomocy, bądź też - ruch społeczny.

Wedle oceny Kim Bloomfield z USA ruch AA można analizować podobnie jak inne tzw. nowe ruchy społeczne, a zwłaszcza porównując go z ruchem Zielonych:

- jeden i drugi ruch nie określa sam siebie w terminach klasowych czy społeczno-zawodowych,
- obydwa tworzą horyzontalne, demokratyczne stowarzyszenia, luźno sfederowane na poziomie krajowym,
- obydwa opowiadają się za pluralizmem ruchów i wartości w społeczeństwie,
- obydwa nie rzucają wyzwania państwu ani systemowi ekonomicznemu. Cechą istotną tych ruchów jest dążenie do wywołania zmian, nie tyle politycznych, co kulturowych. W przypadku AA chodziłoby o wywołanie takich przemian w obyczaju, które w efekcie doprowadziłyby do akceptacji abstynentów, a zwłaszcza trzeźwych alkoholików w życiu towarzyskim.

Kolejne trzy dni spotkania wypełniły dyskusje i prace nad projektem badawczym. Przyjęto, że badania ruchu AA będą uwzględniały wszystkie istotne sfery życia społecznego danego kraju. Projekt przewiduje badanie ruchu AA na trzech poziomach:

- ujęcie statystyczne i historyczne AA jako ruchu,
- socjologiczne ujęcie życia grup i przebiegu mityngów,
- psychologiczne ujęcie indywidualnych biografii członków AA.

Zainteresowanie realizacją tak zarysowanych badań wykazały poza Polską - Austria, Finlandia, Islandia, Meksyk, Szwecja, Szwajcaria i USA.

International Collaborative Study
of Alcoholics Anonymous
First Working Meeting
Helsinki, August 8-12, 1968

Wstępna lista dokumentów roboczych

Wstępny projekt badań: Międzynarodowe Studium Porównawcze
Anonimowych Alkoholików

Literatura dotycząca AA dostępna w Fińskiej Fundacji Badań
nad Alkoholizmem

Dyspozycje do zbioru danych

Bloomfield Kim: Poza trzeźwością: Kulturowe znaczenie
Anonimowych Alkoholików jako ruchu społecznego

Eisenbach-Stangl Irmgard: Wstępny raport o historii i działal-
ności AA w Austrii

Helmersson Karin: AA w Szwecji - historia i obecna sytuacja

Kaitila Leena: Anonimowi Alkoholicy w Finlandii 1949-1961

Mäkelä Klaus: Różne spojrzenia na AA

Mäkelä Klaus: Informacja o ruchu AA w Finlandii

Morawski Jacek: Samopomocowe grupy alkoholików w Polsce

Morgan Patricia: Anonimowi Alkoholicy w Europie Południowej:
notatki /uwagi/ do analizy porównawczej

Noschis Kaj: Trzeźwość w rozumieniu AA

Olafsdóttir Hildigunnur: Kulturowe warunki sukcesu Anonimowych
Alkoholików

Phillips Mary: Postępowanie karne w USA a zobowiązanie do le-
czenia odwykowego: rola Anonimowych Alkoholików

Robinson David: Badania ankietowe nad ruchem Anonimowych Alko-
holików w Wielkiej Brytanii

Rosovsky Haydee: Ruch Anonimowych Alkoholików w Meksyku

Sutro Livingstone D.: Anonimowi Alkoholicy w wiosce meksykań-
skiej

Vourakis Christine: Proces zdrowienia kobiet w ruchu AA:
szukanie grup "podobnych do mnie"

Zieliński Antoni: Ruch AA w Polsce